

Byggbeskrivningarna är framtagna av Svenskt Trä i samarbete med bygg- och trävaruhandeln.

Alla byggbeskrivningar finns på www.byggbeskrivningar.se. Där får du hjälp att måttanpassa utvändiga byggprojekt och att skriva ut materialspecifikationer, arbetsritningar och underlag för bygglovsansökan. Dimensioneringsprogrammet hjälper dig att beräkna rätt dimension för till exempel takbalkar,nockbalkar, pelare eller bjälklag i konstruktionsvirke eller limträ.

När du väljer att bygga med trä, väljer du ett naturligt och förnybart material.

www.byggbeskrivningar.se

Byta fönster

Här får du hjälp att byta fönster, med instruktioner och ritningar

ALLMÄNT

Bra att veta om impregnerat trä*	Måla inomhus
Bra att veta om limträ*	Måla utomhus
Bra att veta om trä*	Nymålning av utvändigt trä
Bra att veta om träskivor	Skruv- och spikguide*
Bygglov och anmälan*	Snickarskola

UTVÄNDIGT

Altan*	Garage	Tak över uterum*
Bockar	Grindar*	Tilläggsisolering av fasad
Boden*	Gästboden*	Trappor*
Bryggor	Jakttorn	Trädgårdsboden
Carport*	Lekstuga	Trädgårdskompost
Cykelförråd	Lusthus	Trädgårdsmöbler
Enkelboden*	Relaxboden*	Trädäck på mark*
Enkelstugan*	Skateboardramper	Utedass
Förstuvist*	Staket och plank*	Utvändiga träpaneler

INVÄNDIGT

Bastu*	Montera lister och profiler
Invändiga träpaneler	Snickra med limfog
Lägga trägol	

RENOVERING

Bygga innervägg	Takpåbyggnad
Byta fönster*	Tillbyggnad
Montera dörr	

* Byggbeskrivningen finns som broschyr hos din närmaste bygg- och trävaruhandlare. Övriga byggbeskrivningar finns på www.byggbeskrivningar.se.

Innehållet i byggbeskrivningen bygger på information som tillhandahållits av olika experter och materialleverantörer. Föreningen Sveriges Skogsindustrier tar inte något ansvar för skada som må orsakas på grund av innehållet i byggbeskrivningen. Rättigheterna till innehållet i denna byggbeskrivning tillkommer Föreningen Sveriges Skogsindustrier. Innehållet skyddas enligt upphovsrättslagen. Missbruk beivras. Kopiering av innehållet är förbjudet.
© Föreningen Sveriges Skogsindustrier, 2015.

Svenskt Trä verkar för kunskapsspridning, inspiration och utveckling som rör trä, träprodukter och träbyggande. Bakom Svenskt Trä står svensk sågverksindustri.

SVENSKT TRÄ™

I samarbete med

Box 55525
102 04 Stockholm
Tel: 08-762 72 60
Fax: 08-762 79 90
info@svenskttra.se
svenskttra.se

SVENSKT TRÄ™

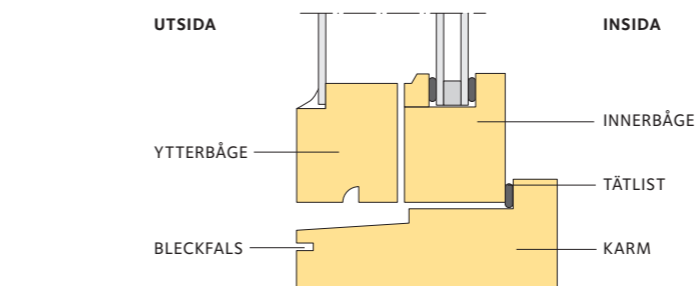
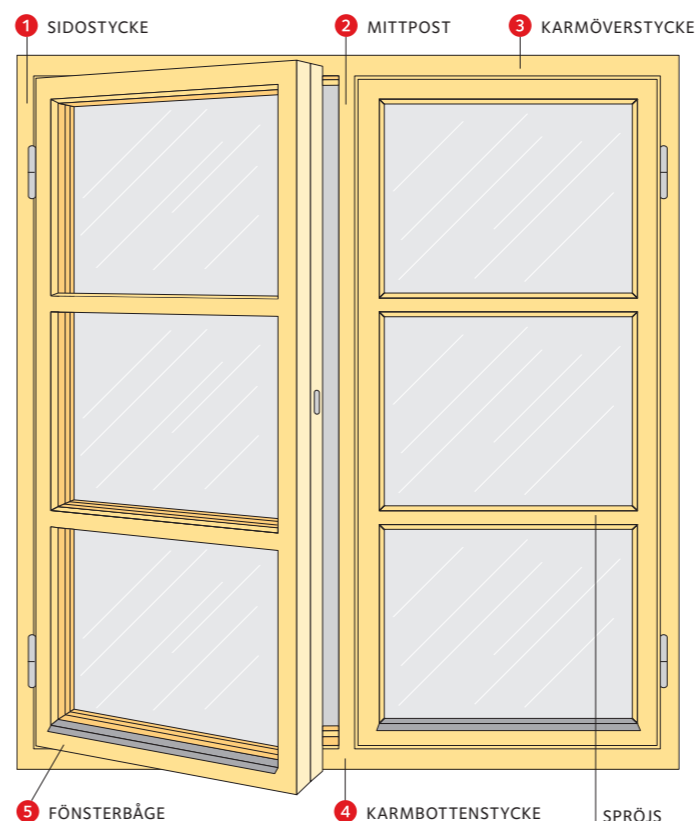
www.byggbeskrivningar.se

1 Byta fönster

Ofta byter man fönster för att det är alltför skadat för att kunna repareras. Små defekter på träfönster kan ofta lagas. Exempelvis så kan bågar som gått isär i hörnen lagas med hjälp av hörnjärn.

Att byta fönster för att ge byggnaden ett nytt utseende kan om till exempel dimensioner eller spröjsindelning ändras avsevärt förvanska arkitekturen och bryta mot byggnadsstilen. Däremot kan det från energisynpunkt finnas skäl att byta fönster.

Alla mått är i mm där inget annat anges.

2 Fönsterhålet

Välj ett fönster vars höjd och bredd är 15 – 20 mindre än fönsteröppningen i väggen. Väljer man ett fönster som är större än fönsterhålet måste öppningen vidgas och den befintliga stommen flyttas. Om fönsteröppningen breddas krävs en avväxlingsbalk ovanför fönstret för att föra ned takkonstruktionens laster vid

sidan om fönstret. Ett felaktigt utförande kan medföra spänningar i fönstret. **Observera** Förstoring av fönsterhålets storlek kräver byggnadsnämndens godkännande.

3 Att tänka på

Om det nya fönstret inte har samma utseende eller placering som det gamla, behöver man i de flesta fall söka bygglov. Rådgör med bygglovsavdelningen i din kommun för mer information. Läs mer i byggbeskrivning *Bygglov och anmälan*.

På vissa fönster ställs brandskyddskrav, vilket ofta framgår av den ursprungliga bygglovsritningen. Kontrollera också om försäkringsbolaget ställer särskilda krav på fönstren, till exempel låsanordningar.

För att öka inbrottskyddet välj fönster eller fönsterdörr med säkerhetsspanjolett och godkända säkerhetslutbleck i karmen.

Lås och beslag som kan monteras i efterhand är:

- Säkerhetshandtag, låsbart med cylinder. Förutsätter att det finns spanjolett i fönstret.
- Fönsterlås, låsbart med cylinder, finns för utåt- eller inåtgående fönster.

Båda produkterna förhindrar att någon kan krossa rutan, sticka in handen och utifrån öppna fönstret. Välj produkter som är godkända av försäkringsbolagen. En del försäkringsbolag ger premierabatt vid montering av godkända lås.

För ökad barnsäkerhet välj fönster med inbyggd barnspärr eller komplettera med typgodkänt barnskyddande ventilationsbeslag eller godkänd säkerhetsanordning, typ handtagsspärr.

Man bör också överväga om fönstret ska gå att öppna eller inte – minst ett fönster per rum måste kunna öppnas eftersom det utgör en av utrymningsvägarna vid en eldsvåda. Öppningsbara fönster kan vara utåtgående i bottenvåningen. På övriga våningsplan bör man välja inåtgående fönster eller vridfönster, som är lättare att putsa.

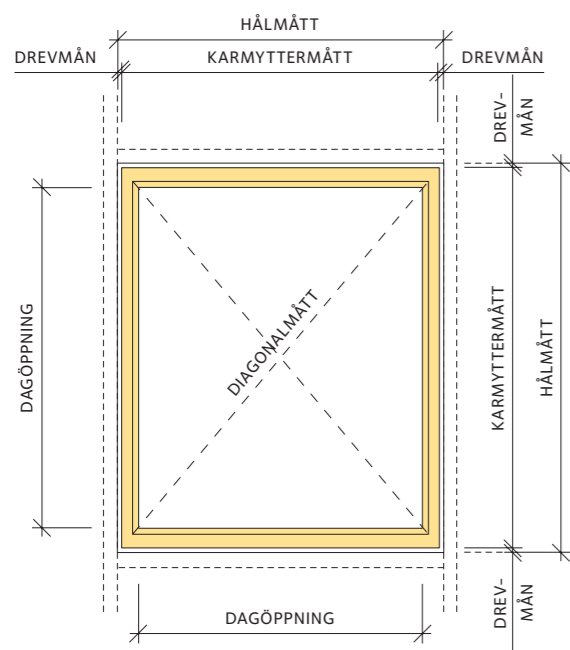
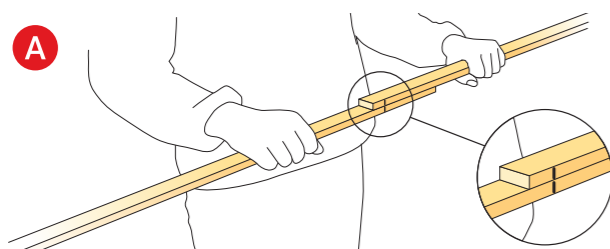
4 Verktyg och material

Vid byte av fönster behövs, förutom fönster:

- hammare
- bräckjärn
- sticksåg/tigersåg med metallblad eller bågfilmsblad
- tumstock
- vattenpass
- karmskruv (hylsa med integrerad fästskruv) med specialverktyg, eller karmhylsa (hylsa med separat fästskruv)
- träkilar
- drev och drevverktyg
- drevningslist
- elastisk fogmassa, fogspruta
- spik eller skruv till fönsterbleck
- borr
- lister för mätning av diagonalmått.

5 Att mäta diagonalmått

Så här mäter du diagonalmått med hjälp av två lister. Lägg den ena listan på den andra. Håll dem diagonalt i karmöppningen. Drag ut listerna tills respektive ändar ligger dikt an mot karmhörnerna. Gör ett streck över båda listerna där de ligger omlott. Gör nu samma sak på motstående diagonal. Om strecket hamnar på samma ställe är diagonalmåttet lika. **A**

6 Karmskruv – karmhylsa

Vid montering av fönster används ofta justerbar karmskruv eller karmhylsa. Vissa karmskruvor kräver ett specialverktyg, universalnyckel UN-T. Skruven består av en träskruv som roterar i botten av en yttre, utvändigt gängad hylsa, diameter 14. När karmskruvorna dras in fäster hylsan i karmen och skruven i stommen, vilket gör det möjligt att finjustera karmens avstånd till stommen. Karmhylsorna som passar i diameter 14 hål skruvas in från karmens utsida vilket förhindrar att virket i karmarna splittras runt hålet. Hylsorna är justerbara både från karmens insida och i smygen (karmens utsida). Därefter skruvas fästskruvarna från insidan och fäster karmen. Fönster är oftast förborrade för karmskruvor och karmhylsor. Vid användning av karmskruv eller karmhylsa följ tillverkarens anvisningar.

7 Mått på fönster

Ett fönster bör, för att det ska vara lätt att montera, vara cirka 15 – 20 mindre i såväl höjd- som sidled än det hål som det ska

monteras in i. Vid måtttagning för fönster ska karmyttermåttet tas, det vill säga utvändigt bredd gånger höjd.

8 Ta bort det gamla fönstret

Ett fönster är ofta spikat eller skruvat till sidostyckena **1**. Bredare fönster med mittpost **2** kan dock ha infästningar även i karmbotten- **4** och karmöverstycket **3**. Infästningar finns för sidostycket ungefär mitt för gångjärnen och på samma höjd för motstående sida. Är karmöverstycket **3** och karmbottenstycket **4** fäst till stommen har det utförts cirka 100 från mittposten.

Vid rivning lyfts fönsterbågarna **5** ur, lister och foder tas bort varefter man med en sticksåg eller tigersåg eller ett bågfilsblad kapar spikar eller skruvar mellan karm och stomme. Oftast behöver man inte såga sönder fönsterkarmen när man tar bort det gamla fönstret. Gör därefter rent i fönsteröppningen, avkapade infästningar dras ur eller försänks i stommen. Tänk på att ett fönster kan återanvändas eller säljas i andra hand. Äldre fönster som inte längre tillverkas kan vara eftertraktade för till exempel renoveringar eller tillbyggnader av gamla hus.

9 Montering av det nya fönstret

Väg av med vattenpasset så att understycket i fönsterhålet är vågrätt. Lägg ut fyra kilar eller klossar **6**, utifrån och inifrån, så att de möter varandra i fönsteröppningen cirka 100 från hörnen. Ställ fönsterkarmen på kilarna och ta ur bågen (gäller ej för vridfönster).

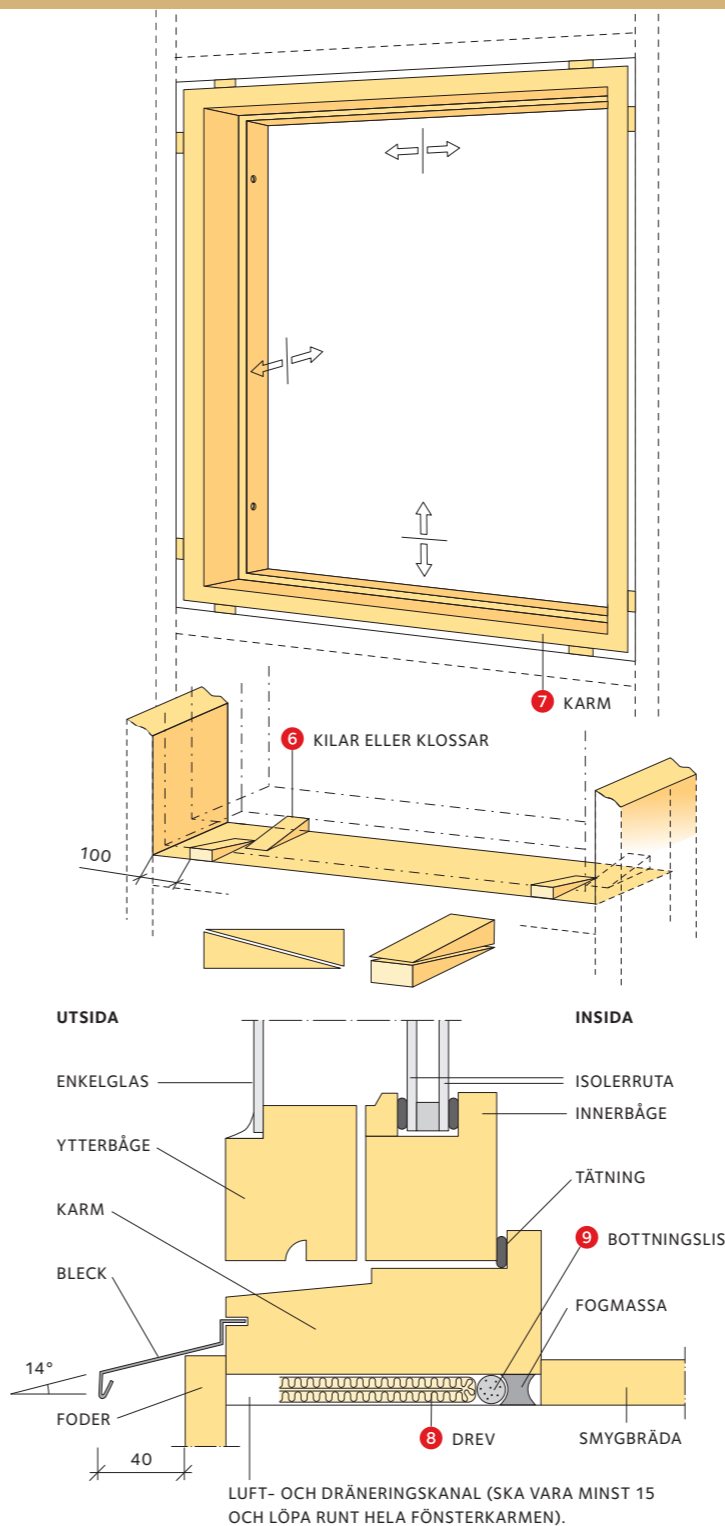
Sätt kilar i hörnen på överstycket och sidostyckena. Knacka in kilarna försiktigt, de ska bara låsa karmen i läge; för hårt inslagna kilar kan göra karmen skev. Se till så att kilarna på sidostyckena inte täcker de förborrade hålen. Väg av karmen våg- och lodrätt. Kontrollera även om den lutar inåt eller utåt. Avvikelse justeras med kilarna.

Kontrollera att karmen **7** inte har blivit skev, genom att ta karmens diagonalmått mellan hörnen **A**. De två diagonalmåtten ska vara lika. Skruva fast karmen i väggen. Används karmskruv fästs dessa i de förborrade hålen, om sådana finns. Annars borras hålen och karmskruvorna eller karmhylsorna placeras enligt tillverkarens anvisningar.

Används vanlig skruv ska kilarna vid sidostyckena **1** sitta kvar. Används justerbar karmskruv ska kilarna vid sidostyckena **1** tas bort när karmen väl har fästs. Kilarna under karmbottenstycket **4** skall sitta kvar. **Observera** Vid montage av fönsterdörrar bör kilarna sitta kvar vid sidostyckena **1**.

Se till att karmens placering i väggen möjliggör in- och avhängning av sidohängda fönsterbågar.

Kontrollera åter att karmen är i våg och lod. Eventuella justeringar görs genom att skruva in eller ut på karmskruvhylsan. Häng på fönsterbågen och kontrollera att den inte klämmer, låt bågen stå halvöppen, faller den in eller ut måste karmen justeras med karmskruvorna.

10 Drevning

Genom att fönstret har kilats mot stommen uppstår en liten springa. Den måste drevas **8**, det vill säga tätas. För att drevningen ska vara effektiv är det nödvändigt att mellanrummet är minst 10 – 15 mm.

Drevning kan utföras med olika material. Använd mineralullsremsor eller fogskum. Ett fönster som drevs med fogskum kan inte efterjusteras. Därför är mineralull att föredra. Drevning med mineralull bör ske utifrån mot en bottningslist **9**

(gummilist) som monteras mellan karm och stomme. Det är viktigt att dreva kontinuerligt med obruten remsa som vikts och trycks in i mellanrummet runt hela fönstret.

Använd medföljande verktyg eller en masonitbit, cirka 3 mm tjock – absolut inte ett vasst verktyg; det skadar remsan.

11 Underhåll av fönster

Färgen på bågar och karmar är olika hårt utsatt beroende på väderstreck. För fönster i söderläge är underhållsmålning ofta aktuell efter fyra till fem år, i andra väderstreck rör det sig om sju till åtta år. Speciellt viktig är kontrollen av karmbottenstyckena **4**. Vid blåsbildning, matt färg, eller sprickbildning, måste målningen bättras på. All lös färg skrapas bort, ytan putsas av och grundmålas. Därefter täckmålas ytan två gånger. För fabriksmålade fönster följs fönstertillverkarens underhålls- och skötselanvisningar. Läs mer i byggbeskrivning *Måla utomhus*.

12 Fönstrets utseende under olika tidsepoker

